

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Вул. Сергія Єфремова, 25, м. Дніпро 49000, Україна

**ЧАГАРНИКИ В ОЗЕЛЕНЕННІ ТЕРИТОРІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ м. ДНІПРО**

Усі компоненти озеленення на території загальноосвітніх навчальних закладів належать до насаджень обмеженого користування, в яких дерева виступають основним елементом садово-паркового ландшафту, тоді як чагарники грають підлеглу роль, є супутніми компонентами, що підкреслюють певні ділянки в композиційному відношенні [2]. Але для оптимізації мікроклімату озеленювальних територій важливе значення мають пилоутримуючі властивості саме чагарників: їх висока адсорбуюча здатність пов'язана з випадінням найбільшої кількості пилових часточок на висоті чагарників (до 1 м) [3]. Визначення їх видового складу і життєвого стану дозволить розробити рекомендації щодо формування сучасного асортименту декоративних чагарників для озеленення шкіл.

Таблиця 1. Видовий і кількісний склад чагарників в озелененні шкіл м. Дніпро

№ з/п	Вид рослини	Кількість екземплярів									
		НВК № 41		СЗШ № 44		СЗШ № 45		СЗШ № 69		СЗШ № 86	
		шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%
1	Бирючина звичайна	20	9,1	-	-	-	-	-	-	6	2,8
2	Бузок звичайний	17	7,8	8,0	6,0	9	6,5	-	-	16	7,5
3	Калина звичайна	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5
4	Садовий жасмин корончастий	1	0,4	-	-	-	-	-	-	1	0,5
5	Самшит вічнозелений	30	13,7	4,0	3,0	-	-	-	-	-	-
6	Свидина біла	6	2,7	-	-	-	-	-	-	2	0,9
7	Спірея середня	23	10,5	37,0	27,6	47	34,1	12	16,7	32	15,0
8	Тамарикс чотиритичинковий	4	1,8	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Троянда гібридна	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1,4
10	Троянда чайно-гібридна	3	1,4	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Форзиція європейська	2	0,9	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Хеномелес японський	-	-	2,0	1,5	-	-	-	-	-	-
13	Шипшина собача	6	2,7	4,0	3,0	-	-	4	5,5	4	1,9
14	Ялівець козацький	13	5,9	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього чагарників		125	56,9	55	41,1	56	40,6	16	22,2	65	30,5
Всього деревних рослин		219	100	134	100	138	100	72	100	213	100
Кількість видів чагарників/дерев, шт.		11 / 16		5 / 13		2 / 15		2 / 11		8 / 22	

Дослідження проводилися у 2017 році на територіях 5-ти загальноосвітніх шкіл лівобережної частини м. Дніпро, які адміністративно належать до Індустріального та Амур-Нижньодніпровського районів міста: СЗШ № 45, СЗШ № 69, СЗШ № 44, СЗШ № 86 і НВК № 41. За результатами інвентаризації встановлено, що чагарники від загальної кількості деревних рослин складають в озелененні шкіл 22,2 - 56,9 % (табл. 1). Найбільше видове різноманіття і відсоткова частка чагарників в деревних насадженнях (11 видів і 56,9 % відповідно) виявлені для НВК № 41. Всього по 2 види складають чагарникове оформлення території в 2-х школах – СЗШ № 45 і СЗШ № 69.

Видовий асортимент чагарників по школах значно коливається, але безпосереднім лідером виступає спірея середня, яку активно використовують у вигляді живоплоту і моновидових невеликих декоративних груп в озелененні не тільки закладів освіти, але і в інших насадженнях обмеженого користування м. Дніпро (на території дитячих садочків, лікарняних закладів, внутрішньоквартальному озелененні тощо). Так, спірея середня в озелененні дослідних ділянок представляє частку в 10,5 - 34,1 % від загальної кількості деревних рослин. Практично в кожному навчальному закладі представлені також бузок звичайний і шипшина собача (6-7% і 2-5 % відповідно).

Аналіз систематичного положення наявних таксонів виявив, що чагарники в системі озеленення шкільних ділянок представлені 13 видами і 1 гібридною формою, які належать до 8 родин (7 родин відділу *Magnoliophyta* і 1 родина відділу *Pinophyta*). Лідуючу позицію за кількістю представлених видів (5 шт.) і відсотком рослин в насадженнях займає родина *Rosaceae*, 3-ма видами представлена родина *Oleaceae*; родини *Cornaceae*, *Hydrangeaceae*, *Viburnaceae*, *Vuxaceae*, *Tamaricaceae* і *Cupressaceae* – представлені по 1 виду.

Оцінка життєвого стану рослин виявила значні відмінності по школах (табл. 2).

Таблиця 2. Життєвий стан чагарників в озелененні шкіл м. Дніпро

№ з/п	Життєвий стан	Кількість екземплярів									
		НВК № 41		СЗШ № 44		СЗШ № 45		СЗШ № 69		СЗШ № 86	
		шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%
1	Добрий	76	60	25	45	6	10	4	25	70	93
2	Задовільний	45	36	16	30	39	70	12	75	5	7
3	Незадовільний	4	4	14	25	11	20	-	-	-	-

Найгіршим виявився стан чагарників в СЗШ № 45, де у доброму стані знаходилися тільки 10 % досліджених рослин, а 20 % – у незадовільному стані (старі кущі спіреї середньої, які потребують санітарного обрізування і систематичного поливу). Найкращий стан чагарників спостерігали у СЗШ № 86 – доглянуті живоплоти із спіреї середньої і бузку звичайного.

В системі озеленення проаналізованих навчальних закладів чагарники застосовують для солітерних і групових посадок на газонах, однорядних живоплотах вздовж доріжок. Останні часто з доволі великими проміжками, що зумовлено випадінням куців з озеленення за віковими характеристиками. В жодному із закладів немає живоплоту по периметру шкільної території, який би виконував функцію пилоосадження. Часто чагарники сформовані у різновидові групи, які не враховують їх біолого-екологічних особливості, що порушує гармонійність композицій і знижує їх декоративний ефект. Резервом оптимізації видового складу різновікових і різновидових групових посадок чагарників є доповнення їх гарно квітучими, декоративно-листяними і хвойними рослинами [1]. Видовий асортимент чагарників доволі скудний, потребує значного розширення за рахунок введення не тільки гарноквітучих видів весняного терміну цвітіння (прикраса свята останнього шкільного дзвоника у травні), але і декоративно-листяних та декоративно-плодових видів, які зможуть підвищити естетичну оцінку ландшафту саме в осінній період, коли починається навчальних рік.

Список літератури

1. Семенютина А.В., Подковырова Г.В. Оптимизация видового состава древесных растений в рекреационно-озеленительных насаждениях сухой степи // Вестник Орёл ГАУ. 2011. № 5. – С. 129-131.
2. Теодоронский В.С. Принципы размещения и формирования растительности на объектах озеленения // Лесной вестник. 1999. № 1. – С. 46-53.
3. Чернышенко О.В. Пылефильтрующая способность древесных растений // Лесной вестник. 2012. № 3. – С. 7-10.

Анотація

Мильнікова О.О., Павленко В.О. Чагарники в озелененні територій загальноосвітніх навчальних закладів м. Дніпро.

Проаналізований видовий склад і життєвий стан чагарників в озелененні шкіл. Надані рекомендації щодо розширення асортименту чагарників за рахунок гарно-квітучих, декоративно-листяних і хвойних рослин.

Milnikova O.O., Pavlenko V.O. Shrubs in the landscaping of the territories of secondary schools in Dnegr.

The species composition and living conditions of shrubs in the landscaping of schools are analyzed. The recommendations for expanding the range of shrubs are provided through beautiful flowering, decorative deciduous and coniferous plants.